

УДК (372.4+37.014.521) (477.4) (051) «185/192»

**ЦЕРКОВНО-ШКІЛЬНИЙ ЖУРНАЛ КИЇВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ
КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.:
ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЖЕРЕЛА**

Михайло Янчук

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Україна, 20300, м. Умань, вул. Садова, 28
e-mail: history_uman@ukr.net

Реформування освітянської сфери актуалізує всебічне осмислення історичного досвіду функціонування різних типів навчальних закладів. Звернення за досвідом до ХІХ – початку ХХ ст. зумовлює необхідність вивчення системи церковного шкільництва, так як переважна більшість народних шкіл перебувала у віданні відомства православного сповідання. Православна церква у зазначений період створила широку мережу різних типів шкіл, які давали відповідний рівень освіти дітям представників різних суспільних станів. Державна політика, діяльність церковно-адміністративних структур щодо школи, відомості про функціонування шкіл, узагальнені звіти про стан шкільництва знаходили висвітлення на сторінках тогочасної церковної преси, що перетворює її на джерело для вивчення освітянської сфери. У Київській єпархії зазначеного періоду виходило чимало періодичних видань, з-поміж яких найбільше інформації про початкові школи містив журнал «Церковно-приходская школа», який з 1906 року став виходити під назвою «Западно-Русская Начальная Школа».

Загальна інформація про цей церковно-шкільний журнал уже неодноразово давалася сучасними дослідниками. Наприклад, А. Бойко у своєму навчально-методичному посібнику «Періодичні видання Православної Церкви в Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст.» дала загальну характеристику цьому щомісячнику у рамках огляду преси Православної церкви [1]. А В.С. Перерва у фундаментальному дослідженні церковних шкіл в Україні кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. зазначав, що «підшивки часопису за кілька десятиліть накопичили величезний обсяг різноманітного матеріалу, котрий, у першу чергу, стосується методики забезпечення викладання дисциплін шкільного курсу. Поряд з цим, – підкреслював далі автор, – знаходимо у журналі і джерельно багаті щорічні звіти про стан церковного шкільництва, суто історичні дослідження, пу-

бліцистичні або ж напівпубліцистичні статті, що відображають ті чи інші проблеми церковно-шкільного життя чи політики держави щодо ЦПШ» [2]. Та у силу інших завдань, автори не вдавалися до детальнішого вивчення журналу.

Повністю погоджуючись з оцінкою вченими часопису як великого накопичувача різноманітного матеріалу про школи, вважаємо за необхідне дещо полегшити доступ до цього джерела шляхом визначення його інформаційного потенціалу. Тому метою даної наукової розвідки є систематизація опублікованих матеріалів, виявлення провідних тенденцій еволюції щомісячника, виокремлення тематичної палітри публікацій, що, на нашу думку, сприятиме вивченню досвіду організації освітнього процесу, накопиченого педагогічною громадськістю зазначеного часу.

Щомісячний журнал «Церковно-приходская школа» видавався при Київській Єпархіальній Училищній раді з 1887 до 1906 року, а з 1906 року під назвою «Западно-Русская Начальная Школа» він виходив до 1917 року. Тобто тридцять років журнал висвітлював стан церковного шкільництва та був засобом для науково-методичного керівництва ним Київською єпархіальною владою.

Київська Єпархіальна Училищна рада була створена Київською Духовною Консисторією у відповідності з § 22 монаршою волею затверджених 13 червня 1884 року «Правил для церковно-приходских школ». Її перше засідання під головуванням ректора Київської духовної семінарії архімандрита Іринія відбулося 25 жовтня 1884 р., де і було задеклароване її створення. Головою Київської Училищної ради був призначений архімандрит Іриней, членами ради – кафедральний протоієрей П. Лебединцев, протоієрей І. Екземплярський і священник П. Солуха. Окрім них до ради були запрошені: керуючий справами держмайна Київської губернії Н. Афанасьєв, старший радник Київського гу-

бернського «присутствія» з селянських питань І. Богуславський. На своєму першому засіданні рада запросила до свого складу професорів Київської духовної академії І. Малишевського та В. Певницького, а з духовної семінарії викладача П. Петрушевського. Усі справи з училищного столу (відділу – М.Я.) Консисторії, що стосувалися церковнопарафіяльних шкіл, були передані до Київської училищної ради. Тоді ж були розподілені обов'язки між членами ради: скарбником обрано священика Петра Солуху, а діловодом запрошено інспектора Київської духовної семінарії Павла Ігнатовича. Та на початку 1885 р. П. Ігнатович виїхав до Петербурга, а на його місце призначено викладача семінарії Павла Преображенського, у майбутньому єпископа Чигиринського, вікарія Київської митрополії.

У наступні роки відбувалась ротація членів Київської училищної ради та збільшення її чисельності, але для початку успішної роботи їй потрібні були детальні відомості про існуючі в єпархії церковні школи. Тому Київський митрополит розпорядився, щоб Консисторією до 1-го грудня 1884 р. від благочинних усієї єпархії були зібрані детальні відомості про школи у кожній парафії. На основі цих відомостей П. Ігнатович уклав перший звіт про церковнопарафіяльні школи Київської єпархії 1885 року. Надалі звіти укладалися щорічно й узагальнені відомості публікувались на сторінках єпархіальних видань.

Призначення головою Київської Єпархіальної Училищної ради ректора семінарії архимандрита Іриней було цілком закономірним. Він був відомий в урядових сферах, добре розумівся на питаннях суспільного життя, був ознайомлений зі станом церковно-шкільної справи в єпархії, давно був зв'язаний з Києвом вихованням і службою, мав досвід редакторства у духовних журналах «Воскресное чтение» і «Руководство для сельских пастырей». Зрозуміло, що ініціювання та створення ним духовного органу Київської Училищної ради було цілком логічним.

Таким друкованим органом став щомісячник «Церковно-приходская школа», який виходив упродовж 19-ти років. За тематикою та змістом усі його публікації умовно можна розділити на такі групи: публікації загального характеру; матеріали на допомогу вчителю; повідомлення про школи та кореспонденції зі шкіл; оповідання морально-релігійного, естетичного та виховного змісту; бібліографія. Матеріали загального характеру включали

церковно-історичні дослідження, як-то: «Распространение христианства в России в первые два века после Св. Владимира» І. Малишевського (1888), «Подвижники в страдальцы за веру православную и землю Свято-Русскую от начала христианства на Руси до позднейших времен» священика М. Едлінського (1895); «Как строилась чудом Божиим Русская земля» Є. Поселянина (1891) тощо. Сюди ж відносимо публікації про шкільну справу в інших губерніях імперії, як-то: «Местные способы обеспечения церковно-приходских школ в Оренбургской епархии» Н. Полетаєва (1895); «Съезд учителей церковно-приходских школ Кубанской области» (1895); «Десятилетие церковно-приходских школ во Владимирской епархии» (1895) й інші. Загальнотеоретичний характер мали статті викладачів академії В. Певницького (наприклад: «Отношение приходского духовенства к делу народного образования» (1981), С. Голубєва, С. Тернавського, Я. Олесницького й інших.

Матеріали на допомогу учителю були директивно-інструкційного характеру («Памятная записка уездным отделениям Киевского Епархиального Училищного Совета» (1888) чи «Об обязанности заведующего школой законоучителя и его отношения к школе и учителю» (1895) та методичного спрямування. Останні містили загальні настанови щодо викладання тих чи інших шкільних предметів. Наприклад такі: «Основы обучения русскому языку в народной школе» Н. Горбунова (1888), або його ж – «О домашних работах учеников начальных народных школ» (1888), «К вопросу о методе преподавания арифметики в народных школах» Т. Лубенца (1888), «Преподавание арифметики по Гельденбергу» (1891), «Практические заметки об обучении грамоте» священика Х. Белкова (1895), «О преподавании гимнастики в начальных школах» Всева. Шимановського (1895).

Так як учителі початкових шкіл повинні були давати своїм учням і знання зі сфери практичного життя, то на допомогу їм публікувались і такі матеріали: «Обучение пчеловодству в народной школе» (1888) або «Какой тип улья должна распространять школа между крестьянами» учителя Всеволодова (1888).

З-поміж інших шкільних предметів пильна увага приділялася урокам з церковного співу. Це теж знайшло відображення у журналі та були опубліковані методичні поради: «Первые уроки по обучению церковному пению в начальной школе» (1887), «Уроки по обуче-

нию церковному пенію в начальній школі» (1888) і досить детальні у кількох книжках журналу за 1891 рік «Методические заметки к программе по церковному пенію для однокласних церковно-приходских школ» (1891).

На хвилі суспільного інтересу до жіночої освіти, публікувались настанови та поради щодо ширшого охоплення дівчат навчальними закладами. Так, К. Маковська висловила міркування про те, що мало дівчаток відвідують церковнопарафіяльні школи у статті «Уроки рукоделія, как средство, способствующее привлечению девочек в школы» (1891), а Г. Когутовський висловив «Несколько слов о первоначальной книжке для чтения в женских начальных школах» (1891). У тому ж році була опублікована стаття А. Анастасєва «О распространении грамотности среди женской части крестьянского населения».

Ще одну умовну групу публікацій складають матеріали про школи та кореспонденції з них. У багатьох номерах журналу вони публікувались під рубрикою «Из школьного мира», але найцікавіші з них розміщувались під власними заголовками. Наприклад: «Церковно-приходская школа при Шведской могиле близ Полтавы» В. Щєглова (1891), «Сад при народной школе» В. Шимановського (1891), «Паломничества учеников начальных народных школ» К. Чернецького (1891) та багато інших. Друкувались і фрагменти щоденників учителів народних шкіл. Такі публікації містили живу інформацію про конкретні явища, події та про конкретних людей, написані живою та зрозумілою мовою, були короткими та легко читалися.

Жанрово близькими до них є літературні оповідання. Вони, як правило, теж були невеликими за обсягом і містили підтвердження вічним християнським цінностям. Їх сюжет, зазвичай, був дуже простий так як у його основу покладені випадки з життя. Іноді навіть назви вказували на зміст тексту. Наприклад: «Сад, жена и молитвенник» (1888), «Признательность голубей» (1891), «Гордое зерно» (1891), «Справедливость и милосердие» (1888), «Раскаяние» (1888). Їх завданням було формування морально-етичних смаків читачів, посилення віри у справедливість, переконання у необхідності дотримання моральних чеснот, ілюстрація незворотності справедливого покарання та суду.

Бібліографічні публікації містили відгуки на нові книги та злободенні статті, огляди церковної преси, анонси нових видань. Поміщені практично у кожному номері журналу,

вони свідчили, що видавці постійно слідкували за церковно-культурним життям. А практика анонсування нових видань була водночас і своєрідною популяризацією, і формою впливу на читацькі смаки широкого загалу.

Журнал мав широку читацьку аудиторію, виходив щомісяця та був надійним помічником організаторів церковно-шкільної справи. Та нові реалії життя вимагали зміщення деяких акцентів і Київська Єпархіальна Училищна рада почала видавати «Западно-Русскую Начальную Школу» (1906-1917). Зміна назви журналу була не випадковою і значною мірою пояснювалася новими завданнями, які ставились і перед видавцями, і перед усією системою освіти.

В опублікованих у першому номері оновленого журналу завданнях зазначалося, що «на перший план у діяльності школи на даний час ставиться не лише навчання дітей, тобто не повідомлення їм тих чи інших корисних знань, а виховання їх, тобто введення у духовне життя школярів і взагалі усіх тих, хто навчається, таких твердих навиків, які б на все життя людини були для неї керівними орієнтирами в усіх її життєвих справах» [3]. Виховання – процес складний і багатограний, має багато складників, але значною мірою залежить і від керівництва ним. Издавці журналу зазначали що важче всього виховати людину відповідно до наміченої цілі, тобто охопити та спрямувати до означеної мети усе її духовне життя, а особливо сферу почуттів, заставити низькі та принижуючі людину почуття змиритися перед вищими та підкоритися останнім... А так як виховання починається змалечку, то початкова школа повинна бути під особливим контролем.

Издавці журналу наголошували, що відносно молода початкова школа вкрай не забезпечена ні матеріально, ні духовними силами. Малося на увазі те, що окрім примітивного благоустрою шкіл і злиденного становища, учителі були розкидані по численних невеликих поселеннях, віддалені від центрів освіти, часто самі мали недостатній рівень освіти. Вони були залишені сам-на-сам з темнотою, та все ж наполегливо боролися з мракобіссям, забобонами та долали чимало перешкод щодо організації шкільного життя. Тому журнал мав стати для них і підручником, і керівництвом до дії.

Ще одним вагомим аргументом издавців журналу, які дещо змінили його магістральний напрям функціонування, було таке міркування. Школа сильна учителем. Саме від

нього, – справедливо підкреслювалось у завданнях шкільного щомісячника, – головним чином залежить усе життя школи, її успіхи та невдачі. Як ніхто інший, учителі несуть на своїх плечах високі обов'язки стосовно учнів, їх батьків і суспільства у цілому. Тому розвивати та зміцнювати у свідомості учителів розуміння висоти їх служіння, заохочувати та втішати їх серед постійної праці і не завжди сприятливих умов, пояснювати та полегшувати цим все, що може і повинне слугувати кращому та широкому застосуванню у житті школи найважливіших основ виховання та навчання, – усе це мало складати священний обов'язок тих, хто знає складність праці учителів і вихователів, хто щиро бажає успіхів самій школі та народові загалом. І виконувати такий священний обов'язок мав, у першу чергу, єпархіальний церковно-шкільний журнал. Визначаючи генеральною метою поширення серед народу освіти під безпосереднім керівництвом Православної церкви, на основі віри православної, російської народності та відданості батьківщині, видавці журналу усвідомлювали, що цей процес має бути керований. А відтак, переважну більшість публікацій склали матеріали методичного характеру. До того ж, революційні хвилювання 1905-1907 років додавали рішучості владним суспільним інституціям у справі контролю за формуванням світогляду широких народних мас.

«Западно-Русская Начальная школа» як і її попередниця «Церковно-приходская школа», публікувала звіти про стан початкової освіти у Київській єпархії, узагальнені матеріали про усі типи шкіл як в єпархії, так і у ширших географічних межах (наприклад: «Церковно-школьное образование в Южном и Западно-Русском крае» П. Петрушевського, 1909 р. № 1-4); містила матеріали про шкільні предмети, про письмові роботи учнів. На її сторінках поміщено чимало статей про підготовку учительських кадрів, про підвищення їх кваліфікації шляхом проходження курсів, про кращі церковно-учительські школи, про умови матеріального забезпечення та побут вчителів. Навіть було опубліковане визначення Св. Синоду про влаштування санаторію на південному березі Криму для учителів церковних шкіл (1909, № 10). Публікувалась шкільна хроніка про різні аспекти діяльності школи. Наприклад, 1908 року чотири номери журналу містили матеріали про боротьбу школи з алкоголізмом. Та найбільше статей було присвячено проблемам виховання та методики навчання.

Статті про виховання були на різні теми, але, як правило, вони були досить обширними, а відтак друкувалися у кількох номерах журналу. На тематичне спрямування вказують самі їх назви, наприклад: «Семья, значение в ней женщины и желательный характер её воспитания» (1910, № 1, 2), «О необходимости религиозного воспитания» (1908, № 11-12), «Воспитательное чтение» З. Покровської (1911, № 7-8; 9; 10), «Какие отношения должны существовать между учениками и учителями и их значение» (1908, № 7, 8, 9) та інш. Та статті теоретичного характеру були дуже розлогими та займали значний обсяг річної підшивки щомісячника. Наприклад, стаття І. Самойловича «Воспитательное влияние начальной русской школы» надрукована у семи номерах журналу за 1914 рік, а стаття Г. Попова «Воспитание в семье и школе» публікувалась у шести номерах за той самий рік. Цікаво, що реалії суспільно-політичного життя теж впливали на тематичну спрямованість публікацій виховного характеру. Прикладом може слугувати стаття Г. Макаровського «Физическое воспитание и защита государства», опублікована у липнево-серпневій книжці журналу за 1914 рік, тобто у час початку Першої світової, війни, коли суспільна думка осмислювала проблеми війни та миру. У цілому ж, варто зазначити, що статті з проблем виховання містили чіткі установки щодо мети, форм і засобів здійснення виховного процесу.

Та переважна більшість публікацій «Западно-Русской Начальной Школы» була присвячена методиці навчання шкільних предметів. У церковнопарафіяльних школах тоді вивчалися такі навчальні дисципліни: Закон Божий, церковний спів, церковнослов'янська мова, російська мова, арифметика, вітчизняна історія, географія, природознавство, каліграфія. В окремих школах ще додатково – основи сільського господарства, а для дівчат – рукоділля. Для усіх цих предметів були опубліковані або загальні поради, або досить детальні методичні розробки. Публікувались і узагальнені статті, як-то: «Первые уроки в начальной школе» (1908, № 1-12), чи «Очерки по методике начальной школы» А. Дивногорського (1911, № 1-12).

Основним навчальним предметом у церковнопарафіяльних школах був Закон Божий. Узагальнюючи значний досвід його викладання, А. Дивногорський у 1913 р. опублікував «Важнейшие правила религиозного преподавания Закона Божего» (№ 7-18, 11), а у

1914 (№ 7-11) і 1915 (№ 1-2) роках розмістив у журналі «Очерки по методике Закона Божьего». Ці статті містили конкретні настанови для законвчителів щодо поліпшення якості викладання предмету, який лежав в основі формування релігійного світогляду. Емоційно-чуттєвий бік такого процесу значною мірою визначав церковний спів. Саме тому викладання цього предмету постійно притягувало увагу організаторів церковного шкільництва. Тому цілком логічним виглядає, що у річних комплектах журналу тільки за 1908-1909 роки опубліковано чотири статті про церковний спів: «О принципах церковного пения» (№ 10), «Несколько поучительных фактов из истории православного церковного пения в России» за 1908 рік, «Забывтый голос по поводу реформы церковного пения» (№ 1) і детальна методична розробка І. Давидовича «Начальный курс обучения детей нотному пению», викладена майже на п'ятдесяти сторінках двох номерів журналу за 1909 рік.

Церковнослов'янська мова була теж одним з основних предметів у початковій народній школі. Для вчителів церковнопарафіяльних шкіл єпархіальний щотижневик у шести номерах за 1910 рік опублікував статтю А. Тарновського «Как преподавать церковнославянское чтение», а у 1914 році Є. Проценко виклав свої міркування щодо методики навчання у статті «Несколько спорных вопросов по методике славянского языка в начальной школе». Так як у переважній більшості шкіл навчання було російськомовним, то чимало методичних настанов щодо вивчення мови містилося у публікаціях із навчання грамоти. Зокрема, П. Головков опублікував статтю «Первые уроки грамоты в начальной народной школе» (1908, № 1-4; 1910, № 2; 1911, № 9, 10). К. Єльницький узагальнив методичні нароби у статті «Обучение грамоте» (1909, № 5-9) та виклав конкретні рекомендації у великій публікації у шести номерах журналу за 1913-1914 рр. під назвою «Методика разработки уроков по начальной грамматики». А недоліки у методиці навчання російської мови П. Головков висвітлив у статті «Ошибки в преподавании русского языка в начальной школе» (1914, № 11).

Щодо методики навчання арифметики, то учителі теж отримували через журнал детальні настанови. На сторінках щомісячника був викладений «Опыт методики умножения и деления прописных дробей» (1900, № 1, 2, 3), Н. Мукалов опублікував «Методику ариф-

метики» (1910, № 11), Г. Попов виклав «Общие вопросы методики арифметики» (1913-1914), Л. Міщенко підготував «Заметки по методике арифметики» (1914-1915) і т.д. Ці методичні матеріали були підготовлені на основі конкретного досвіду, узагальненого авторами та схваленого Київською Єпархіальною Училищною радою, що робило їх обов'язковими для впровадження.

З природознавства, географії, історії теж були опубліковані детальні методичні рекомендації. У дванадцяти номерах журналу 1908-1910 років публікувалися «Очерки по методике природоведения в двухклассной школе» священника А. Дивногорського, у 1915 році опублікована стаття Г. Савостьянова «История и география в начальной школе», а у 1914 році С. Фарворовський поділився з читачами й, у першу чергу з учителями, напрацюваннями «О преподавании истории в старших классах средних учебных заведений». Утвердження загальних методичних підходів у викладанні навчальних дисциплін, чому сприяли публікації єпархіального церковношкільного часопису, сприяло уніфікації освіти та керованості нею.

На сторінках «Западно-Русской Начальной Школы» опубліковано чимало корисних порад щодо навчання учнів виразному читанню. У 1913 р. була опублікована «Практическая методика объяснительного чтения» Л. Соколова, а В. Родніков у 1914 р. виклав свої міркування з приводу такого питання, як: «Сочинения народного творчества в детском чтении». Стосовно методики навчання каліграфії, то авторству Л. Соколова належить цікава публікація «Списывание с книги и диктовка как важнейшие средства для приучивания к правописанию» (1910, № 5-8). Цікаві міркування священника С. Філоненка «Значение сочинений и идей Н.В. Гоголя с педагогической точки зрения» (1909, № 3-4), а також – коло постановочних питань у його статті «К вопросу о научном методе в постановке и решении педагогических проблем» (1913, № 7-8). Велику кількість сторінок журналу займають публікації з історії педагогіки (наприклад, 1909 р. у десяти номерах друкувалась стаття В. Роднікова «Очерки истории русской педагогики», з проблем дидактики, окремих питань розвитку особистості, як-то: стаття С. Івченко «Язык ученика, его умственный капитал, индивидуальность» (1914, № 5-6).

Таким чином, навіть поверховий огляд журналу «Западно-Русская Начальная Школа» дає підстави визначити його тематичну

спрямованість як аналітично-історичного та директивно-методичного видання, розрахованого на широку учительську аудиторію. Будучи спадкоємцем «Церковно-приходської школи», журнал покликаний був формувати науково-теоретичний і методичний рівень учительського корпусу, що було нагальним завданням тоді і не втрачає своєї актуальності дотепер. Чимало публікацій методичного характеру були підготовлені не тільки з урахуванням директивних настанов організаторів шкільної справи, а й на основі досвіду вчителювання сотень кращих представників культурно-освітніх кіл тогочасного суспільства. Переважну більшість авторів опублікованих в епархіальному щомісячнику матеріалів склали викладачі Київської духовної академії та семінарії, або священники – вчителі з академічною та семінарською освітою. Їх нау-

кові напрацювання, статті, методичні розробки увібрали та містять безцінний досвід культурно-освітньої діяльності, який має багато раціональних зерен. А відтак, інформаційний потенціал епархіального щомісячника «Церковно-приходська школа» – «Западно-Русская Начальная Школа» (1887-1917) є доволі потужним і його нове осмислення слугуватиме поліпшенню освітнього процесу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко А. Періодичні видання Православної Церкви в Україні кінця XIX – початку XX ст. Навчально-методичний посібник / А. Бойко. – К., 2004. – 80 с.
2. Перерва В.С. Церковні школи в Україні (кінець XVIII – початок XX ст.): забутий світ / В.С. Перерва. – Біла Церква: Видавець Пшонківський О.В., 2014. – С. 16.
3. Задачи журнала «Западно-Русская Начальная Школа» // Западно-русская Начальная Школа. Ежемесячный педагогический журнал. Издание Киевского Епархиального Училищного Совета. – К., 1906. – № 1. – С. 4.

Янчук Михайло *Церковно-шкільний журнал Київської єпархії кінця XIX – початку XX ст.: інформаційний потенціал джерела*

У статті досліджується друкований орган Київської Єпархіальної Училищної ради, який видавався упродовж тридцяти років, з 1887 до 1917 року, під назвою: спочатку «Церковно-приходська школа», а з 1906 року – «Западно-Русская Начальная Школа». Аналіз журнальних публікацій показав, що з усіх навчальних предметів початкової школи були опубліковані методичні поради та, у багатьох випадках, досить детальні розробки шкільних предметів. Окрім допомоги вчителю, методичні публікації щомісячника, які, ясна річ, були схвалені Єпархіальною Училищною радою, переслідували більш стратегічну мету: уніфікувати навчальний процес і зробити його більш керованим.

Ключові слова: Київська єпархія, Київська Єпархіальна Училищна рада, церковна преса, церковнопарафіяльна школа, релігійний світогляд, духовна академія, семінарія

Янчук Михаил *Церковно-школьный журнал Киевской епархии конца XIX – начала XX ст.: информационный потенциал источника*

В статье исследуется печатный орган Киевского Епархиального Училищного совета, который издавался в течение тридцати лет, с 1887 до 1917 года, под названием: сначала «Церковно-приходская школа», а с 1906 года – «Западно-Русская Начальная Школа». Анализ журнальных публикаций показал, что по всем учебным предметам начальной школы были опубликованы методические советы и, во многих случаях, достаточно подробные разработки школьных предметов. Кроме помощи учителю, методические публикации ежемесячника, которые, конечно, были одобрены епархиальным училищным советом, преследовали более стратегическую цель: унифицировать учебный процесс и сделать его более управляемым.

Ключевые слова: Киевская епархия, Киевский Епархиальный Училищный Совет, церковная пресса, церковноприходская школа, религиозное мировоззрение, духовная академия, семинария

Yanchuk Mykhailo *Church and school magazine Diocese of Kyiv late XIX – early XX century Information potential source*

In the article the publication of the Kyiv Instituted Eparchial Council, which to publishing over thirty years, from 1887 to 1917, under the title: first «Tserkovno-prykhodskaia shkola» (The parish school), and 1906 – «Zapadno-Russkaia Nachal'naia Shkola» (West Russian Primary School).

Analysis of journal publications showed that all subjects of primary school were published methodological advice and, in many cases, very detailed design subjects. Apart from the teacher teaching the monthly publication, which of course, have been approved by the diocesan council instituted, pursued a strategic goal: to unify the educational process and make it more manageable.

But the article says that aside any prejudices must pay tribute to the monthly diocesan which is a valuable source for studying the experience of the primary school, which was a platform popularize the achievements of the best representatives of the educational community. Information potential of this source is still not understood and needs new thinking.

Keywords: Diocese of Kyiv, Kyiv instituted Diocesan Council, church's press, parish schools, religious outlook, spiritual academy, seminary

Рецензенти:
Кривошея І.І., к.і.н., професор
Тригуб О.П., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 15.06.2016 р.